

Чарлз Фъргюсън

ХИЩНИЧЕСКА НАЦИЯ

Корпоративните престъпници,
политическата корупция и
ограбването на Америка

Глава 1

Къде сме сега

ВЕЧЕ СА НАПИСАНИ много книги за финансовата криза, но две са причините, поради които реших, че е важно и аз да напиша нещо по въпроса.

Първата е, че лошите се измъкнаха безнаказано и, учудващо, този факт не предизвика много публични дебати. Когато през 2011 г. получих „Оскар“ за най-добър документален филм, казах: „Изминаха три години от ужасяващата финансова криза, причинена от огромна измама, а в затвора не е влязъл нито един висш финансист. Това не е редно“. Когато впоследствие питах защо не са започнати съдебни преследвания, служителите от висшия ешелон в администрацията на Обама започнаха да увъртат, че не е извършено нищо незаконно или че разследванията още не са приключили. Нито един от основните кандидат-президенти на републиканците не е повдигал този въпрос.

Към началото на 2012 г. *все още* няма нито едно заведено дело срещу висш финансист, отговорен за финансовата криза. От страна на федералното правителство няма никакви сериозни опити да се използват граждански дела, конфискации на активи или възбрани с цел извличане на парични глоби и обезщетения от хората, отговорни за вкарването на световната икономика в рецесия. И не защото няма сведения за престъпно поведение. След като филмът ми видя бял свят, излезе огромно количество нови данни, най-вече от заведени граждански дела, според които, на базата на имейли и други доказателства, може да се твърди, че много банкери, включително

ХИЩНИЧЕСКА НАЦИЯ

висши мениджъри, са знаели отлично какво става, а това мирише на мошеничество.

Но дори да оставим тази криза настрана, има изобилие от доказателства за мащабно, ненаказано престъпно поведение във финансовия сектор. По-нататък в книгата съм посочил списък от известни нам факти, а те никак не са малко. Но освен деянията, станали причина за кризата, има и друго – големи американски и европейски банки са хващани да подпомагат корпоративните измами на „Енрон“ и подобни на тях, да перат пари на наркокартели и на иранските военни, да консултират желаещите да избегнат данъчно облагане, да укриват активи на корумпирани диктатори, да участват в споразумения за установяване на монополни цени. Общо взето, извършвани са какви ли не финансови измами. Има много доказателства, че през последните трийсет години финансовият сектор в Щатите се е превърнал в мошеническа индустрия. С нарасналото си богатство и влияние той започна да подкопава устоите на американската политическа система (и двете партии), правителството и университетите с цел да избегне регулация. С напредването на дерегулацията секторът стана още по-неетичен и опасен, пораждайки още по-големи финансови кризи и още по-нагла престъпност. След 1990-а година той притежава достатъчно власт да предпази банкерите не само от ефективна регулация, но дори от съдебно преследване. Финансовият сектор вече е паразитна, дестабилизираща индустрия, която възпрепятства икономическия растеж на САЩ.

Съдебното преследване не е въпрос само на отмъщение или дори на справедливост. Реалното наказание заради извършени мащабни финансови престъпления е жизненоважен елемент на новите мерки за финансова регулация, които са от съществено значение за здравето и стабилността както на американската, така и на световната икономика. Регулацията е хубаво нещо, но заплахата от затвор фокусира съзнанието. Един небезизвестен експерт, гангстерът Ал Капоне, веднъж каза: „Човек може да постигне повече с добра дума и пистолет, отколкото само с добра дума“. Ако финансистите знаят, че ще влязат в затвора, ако вършат измами, застрашаващи световната икономика, и че незаконно придобитото имущество ще бъде конфискувано, те

ще се замислят сериозно, преди да посегнат. Така че една от причините да напиша тази книга е възможността да посоча болезнено ясно и подробно основанията, на които прокурорите могат да повдигнат обвинения. В тази книга доказвам, че много от деянията в основата на Балона и кризата са буквално престъпни и че липсата на заведени дела е почти толкова възмутителна, колкото и извършеното във финансовия сектор.

Другото, което ме подтикна да напиша тази книга, е, че възходът на хищническите финанси е едновременно причина и симптом на дори по-широка и по-притеснителна промяна в икономическата и политическата система на Америка. Финансовият сектор е сърцевината на новата олигархия, набираща мощ през последните трийсет години, а това води до дълбоки промени в живота на американците. Следващите глави от тази книга са посветени на анализа на причините за случилото се и на последствията от тях.

Някъде към 1980 г. в американското общество започнаха дълбоки размествания. Дерегулацията отслаби антитръстовите мерки, а технологическите промени доведоха до все по-голяма концентрация на промишлеността и финансите. Парите започнаха да играят по-важна и по-корумпираща роля в политиката. САЩ изостана от други нации в области като образование и инфраструктура; много от основните отрасли също западнаха. Неравенството се засили. В резултат на тези, а и на други промени, САЩ постепенно се превръщаше в страна на нечестната игра – обществото отритваше хората, които не произхождат от богати семейства, и заприличваше по-скоро на диктатура от Третия свят, отколкото на напреднала демокрация.

Протестите на движението „Окупирай Уолстрийт“, които започнаха през септември 2011 г. в Ню Йорк и бързо се разпространиха из САЩ и зад граница, първоначално бяха с доста неясни цели. Но протестиращите бяха много прави в едно – през последните трийсет години Съединените щати бяха завзети от аморална финансова олигархия, а Американската мечта за равни възможности, образование и кариерно развитие вече е осъществима само за съвсем малък процент от населението. Федералната политика все повече се диктува от богатите, от финансовия сектор и от мощни, макар

ХИЩНИЧЕСКА НАЦИЯ

и често доста лошо управлявани отрасли като телекомуникации, здравеопазване, автомобилостроене и енергетика. Политиките се осъществяват и възхваляват от платени слуги от средите на висшето ръководство на политическите партии, от академичните среди и лобиращи индустриалци.

Но да продължа, ако ми разрешите. Този процес ще превърне Съединените щати в западащо, несправедливо общество с бедно, недоволно и необразовано население, контролирано от малък, свръхбогат елит. Такова общество би било не само неморално, но в крайна сметка и нестабилно, заредено с религиозен и политически екстремизъм.

Засега двете политически партии изключително хитро и сполучливо прикриват тази нова реалност. Всъщност те са формирали нещо като нов вид картел – споразумение, което съм нарекъл американски политически *дуопол* и което ще анализирам подробно по-нататък. Двете партии лъжат, че не се продават на финансовия сектор и богатите. Може да се каже, че засега лъжата им се разминава отчасти заради огромните суми, които в момента се харчат за манипулативни политически реклами. Но това няма да продължи вечно. Американците започват да се гневят и дори най-заблудените и зле информирани усещат, че ги прецакват. Движенията „Окупирай Уолстрийт“ и „Чаено парти“* са ранни, миниатюрни симптоми за това.

Нямам намерение да отделям много време за описание на начините за регулиране на суаповете за осигуряване срещу кредитен риск, подобряване счетоводните стандарти за извънбалансовите активи, въвеждане на правилото „Волкър“**, увеличаване на основния капитал или измерване на банковия ливъридж. Това са важни неща, но и въпрос за тактика, като се менажират относително лесно, ако имаш здрава политическа система, икономика, академична среда и регулаторна структура. Истинското предизвикателство е да намерим начин САЩ да отнеме контрола върху бъдещето си от новата

* Обществено политическо движение в САЩ, което цели намаляване на правителствените разходи и данъците, намаляване на бюджетния дефицит и държавния дълг. – Бел. ред.

** Регулация, която има за цел да възпира банките от рискова търговия. – Бел. ред.

олигархия и да възстанови позициите си на просперираща, честна и добре образована нация. Защото ако не успеем, сегашният модел на свръхконцентрация на богатство и власт ще стане още по-лош и е възможно да се стигне до необратимо обедняване на голяма прослойка от американското население.

Преди да премина към същината на тези въпроси, може би трябва да кажа и нещо за себе си. Аз не съм против бизнеса, печалбите и забогатяването на хората. Нека има милиардери, но да са спечелили честно „състезанието“, да са постигнали нещо значимо, да си плащат съвместно данъците и да не покраряват обществото. Хората, основали *Intel*, забогатяха много и това е чудесно. Те станаха доктори по физика. Те се трудиха здраво. Отнасяха се добре към подчинените си. И ни дадоха хилядократно повече, отколкото взеха за себе си. През първото десетилетие от съществуването си *Intel* създаде микропроцесори и трите най-важни типа полупроводникова памет. Един от основателите на *Intel* – Робърт Нойс, с когото веднъж имах честта да се срещна, е един от създателите на интегралната схема. За мен въобще не е проблем, че Боб Нойс, Гордън Муур и Анди Гроув натрупаха огромни състояния. Същото се отнася и за Лари Елисън от *Oracle*, Стив Джобс и Стив Возняк от *Apple*, за основателите на *Google*, *eBay*, *Craigslist*, *Amazon* и *Genentech*, както и за Уорън Бъфет.

Но не така забогатяха повечето хора, споменати в настоящата книга. Повечето от тях забогатяха чрез връзки и машинации. И те създават общество, в което безнаказано да вършат разрушителни за икономиката престъпления и в което само децата на богатите имат шансове за успех.

Е, *това* вече е проблем. И смятам, че повечето хора са на същото мнение.

ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА ДОЛНИТЕ 99 ПРОЦЕНТА

ФИНАНСОВАТА КРИЗА ОТ 2008 Г. БЕШЕ НАЙ-ЛОШАТА ИКОНОМИЧЕСКА ПРЕЧКА ЗА САЩ И ОСТАНАЛИЯ СВЯТ СЛЕД ГОЛЯМАТА ДЕПРЕСИЯ. ПРЕЗ 2007 Г., КОГАТО ФИНАНСОВИЯТ БАЛОН СЕ СПУКА, ИКОНОМИЧЕСКИЯТ РАСТЕЖ НА САЩ

ХИЩНИЧЕСКА НАЦИЯ

спадна до анемичните 1,9%. През 2008 г. Брутният национален продукт (БНП) спадна с 0,3%, а през 2009 г. – с 3,5%. През 2010 г. най-накрая се случи „възстановяване“ – 3% нарастване на БНП. Но от това нямаше голяма полза. Възстановяването беше много мижаво, а и безработицата остана на същите нива. Растежът на БНП се дължеше основно на инвестиции в технологии, не на наемане на работна ръка.¹

Следкризисната рецесия официално приключи през юни 2009 г. Обаче през следващите две години, по време на „възстановяването“, средният доход на домакинствата в Съединените щати спадна с близо 7%. Официално безработицата в началото на 2012 г. си оставаше малко над 8%, но най-оптимистичните оценки за нивото на *истинската* безработица показваха 12% и нагоре. Бедността, особено сред децата, достигна рекордни нива.

От началото на кризата десет милиона американци са били без работа повече от шест месеца, а два милиона – повече от две години. Много от безработните изразходваха обезщетенията си, а и други щеше да ги сполети същото, ако сроковете не бяха временно удължени, на което републиканците в Конгреса се съгласиха, при условие че демократите одобрят скъпоструващи данъчни облекчения, облагодетелстващи най-вече богатите.

Принудителната безработица е тежка за всеки, а дългосрочната безработица направо съсипва духа. Уменията закърняват, хората губят увереност и мнозина просто се предават. Дългосрочната безработица води и до неплащане на ипотeki и съответно до загуба на жилища. Данните са непълни, но броят на бездомните в Америка се увеличава с бързи темпове – особено в районите с топъл климат като Флорида, но дори и в по-слабо засегнати от кризата райони като Сиатъл. През трийсетте години на миналия век по бреговете на Американ Ривър в Сакраменто изникнаха бордеи. Днес властите в града и организации като *Safe Ground* са изправени пред ново поколение бездомни, които обитават местата, където са живели техните братя по съдба по време на Голямата депресия.²

В същото време през 2011 г. в САЩ повече от два милиона жилища са с просрочени ипотeki. Училищните власти твърдят, че заради отнети от банките жилища броят на бездомните деца нараства. В

доста печатни издания се посочва, че семейства с деца се местят да живеят при родителите си, разчитайки често на пенсиите им. Процентът на бедните в Америка се увеличава стремглаво, до над 15% през 2011 г., като в това число децата са над 16 милиона. След началото на кризата броят на хората, използващи купони за храна, е скочил с 18 милиона – увеличение от 70%. В същото време обаче делът от общото богатство на страната, притежаван от горния 1% от американското население, е продължил да нараства до най-високото ниво от края на двайсетте години на миналия век насам.³

Счетоводните баланси на фирмите са си добре; американските компании са кацнали върху два трилиона долара кеш. Но американското правителство никак не е добре. Кризата, рецесията и извънредните харчове, направени с цел предотвратяване на финансов холокост, доведоха да увеличаване на държавния дълг с 50%. Федералният дефицит остава извън контрол и много държавни и местни органи режат важни разходи, в това число за образование и обществена сигурност, просто защото нямат пари.

Междувременно Европа страда и от *нова*, хронична финансова криза, подклаждана от дълговете на Европейското правителство. Както и в Америка, дълговият проблем там е силно задълбочен от спешните разходи, предприети с цел предотвратяване опасността кризата от 2008 г. да доведе до нова Голяма депресия.

В най-силно засегнатите от европейската дългова криза държави – Гърция, Ирландия, Португалия и Испания – стандартът на живот падна драстично. В началото на 2012 г. според официалните данни безработицата в Испания беше 23%; в Португалия – 12%, Ирландия – 14%, Гърция – 22%. Тогавашното правителство на Гърция нае „Голдман Сакс“ да му помогне да фалшифицира държавните отчети и да скрие от Европейския съюз размера на бюджетния дефицит, и не можеше вече да погасява възлизащите на 300 милиарда долара дългове. От 2011 г. (с обещание за облекчаване условията на плащане на дълга) Европейският съюз, Европейската централна банка и Международният валутен фонд принудиха Гърция да наложи нови данъци и да ореже жестоко разходите в публичния сектор. Гръцките партии след спечелване на избори дават държавни служби на избирателите

ХИЩНИЧЕСКА НАЦИЯ

си, но тази порочна и скъпа практика не е преустановена и бремето ляга най-вече на плещите на трудолюбивите и честните. Заплатите на учителите и университетските преподаватели бяха орязани с 30%, безработицата се увеличи, а Брутният вътрешен продукт през 2011 г. падна с 6%. В Англия, Италия и Гърция избухнаха бунтове. Протестни движения имаше и в Испания, Германия и Франция.⁴

Но може да се каже, че САЩ се промени най-много. Заплатите и общите доходи на домакинство бяха замразени или намаляват вече години наред. Финансовата криза, рецесията и „възстановяването от безработица“, които САЩ понеса от 2008 г. насам, са само последната и най-лоша част от процес, започнал преди много години. Всъщност дори по време на изкуствения просперитет на финансовия балон от 2001 г. до 2007 г. заплатата на средния американец оставаше непроменена или намаляваше, докато доходите на богатите скачаха нагоре.

Нито една развита страна, включително разслоената и класово осъзната Великобритания, не се доближи до това крайно неравномерно разпределение на доходи и богатства като в САЩ през 2012 г. Между 2001 и 2007, годините на големия финансов балон, горният 1% от американските домакинства улови половината от растежа на националния доход. Преди не беше така, промяната започна през осемдесетте години на миналия век. Делът на този 1% в облагаемите доходи, включително капиталовите, нарасна от 10% през 1980 г. до 23% през 2007 г. Същият е процентът и през 1928 г., а през петдесетте и шейсетте години, когато икономическият растеж е много по-висок и не е имало финансови кризи, делът на въпросния 1% е тройно по-малък. След падането на цените на акциите след финансовия колапс делът на горния 1% процент се стопи до „жалките“ 17% през 2009 г., но отново се увеличи до около 20%. Понастоящем американското богатство е дори по-концентрирано от доходите – най-богатият 1% притежава приблизително една трета от общото нетно богатство и повече от 40% от общото финансово състояние. Това е над два пъти повече от дела на долните 80% от населението.⁵

Следователно през последното десетилетие не страдаха всички. Висшите мениджъри, финансовият сектор, енергийният сектор, ло-

бистите и децата на богатите нямаха проблеми. След 2000 г. четирите най-големи нефтени компании в САЩ натрупаха повече от 300 милиарда *свръхпечалби*, дефинирани като печалби, надвишаващи реализираните през предишното десетилетие. Бонусите в инвестиционните банки бяха умопомрачителни – около 150 милиарда долара за десетилетието. *Средното* годишно възнаграждение на нюйоркските банкери, което сега е 390 000 долара, почти не помръдна въпреки сгромолясането на сектора през 2008 г.

От друга страна, засилването на неравенството доведе до противен, морално незащитим упадък по отношение справедливостта в американското общество – в образованието, възможностите за реализация, доходите, богатството, здравеопазването и дори продължителността на живот. Ако от статистиката се изключат богатите семейства, може да се каже, че днешните деца са по-необразовани от родителите си и съответно ще печелят по-малко пари от тях. И още по-лошо, възможностите за реализация на младите американци все повече зависят от състоянието на родителите им, а не от техните способности и усилия.

Несъмнено много американци още вярват в Американската мечта. Колко ли дълго ще успяват да хранят тази илюзия, защото САЩ постепенно се превръща в една от най-несправедливите, най-суровите и най-малко мобилните в социално отношение индустриални държави. В САЩ доходите на родителите сега имат тежест от около 50% върху определянето на дългосрочните икономически перспективи на децата. Германия, Швеция и дори разнородната Франция вече са по-справедливи и с по-голяма възходяща социална мобилност държави в сравнение със САЩ – доходът на родителите има тежест от едва 30% върху реализацията на новата генерация. Истински справедливи и високомобилни общества са Канада, Норвегия, Дания и Финландия, където доходът на родителите предопределя едва 20% от бъдещите печалби от трудова дейност на децата. Дори много „развиващи се“ нации като Тайван и Южна Корея изпреварват Америка по възможности за реализация и справедливост. Например децата от бедни южнокорейски или тайвански семейства имат много *по-голям* шанс да завършат средно образование и да се измъкнат от нищетата

ХИЩНИЧЕСКА НАЦИЯ

в сравнение с децата от бедни американски семейства. Освен това голяма част от гражданите на тези държави водят по-здравословен начин на живот от американците.⁶

Мина времето, когато обучението в колеж беше достъпно за всеки и гарантираше добро качество на живот. Технологиите, глобализацията и корпоративните решения натискат заплатите надолу и аутсорсват много от дейностите на „белите якички“; хората на физическия труд пък изпитват още по-големи затруднения в намирането на работа. Сега, за да може да се настани удобно в горните нива на средната класа, човек трябва да има диплома от елитен университет. А в елитни университет имат възможност да се обучават предимно хора от богати семейства. Като цяло, доброто образование – в колеж или институт за специализация, частни или държавни, елитни или не толкова – става все по-скъпо и съответно недостъпно за широките маси. С изтъняването на държавния и местните бюджети дори общинските и държавните колежи стават твърде скъпи и децата от работнически или бедни семейства са изправени пред дилемата да се откажат въобще да учат или да учат, но натрупвайки планини от дългове. В резултат на това процентът на завършилите колеж не се променя и е по-нисък от този в доста други държави.

След прахосването на трилиони по лошо водени войни, данъчни облекчения в интерес предимно на най-богатите, гигантския балон с недвижимите имоти и наливане на огромни средства в банките Съединените щати са изправени пред сериозни фискални проблеми. В същото време пословичната американска конкурентоспособност е в сериозен упадък, тъй като физическата инфраструктура на страната, комуникационните услуги, образователната система, квалификацията на работната сила, здравеопазването и енергийните политики не успяват да вървят в крачка с нуждите на една развита икономика. Все пак, както ще видим по-късно, това не е въпрос единствено или дори преимуществено на пари; това е въпрос на политика и приоритети. В някои сектори недостатъчното държавно финансиране наистина е проблем. Обаче има и сектори, като здравеопазването например, в които САЩ налива много *повече* средства в сравнение с други държави без, за съжаление, да постига същите резултати.

Основната причина за това е, че групи с мощни политически интереси съумяват да блокират реформите. Финансовият сектор, енергетиката, отбраната, телекомуникациите, фармацевтичната и консервната индустрия; гилдиите на юристите, счетоводителите и медиците, както и други групи хора, в това число, разбира се, лобистите и политиците, енергично се противопоставят на опитите да бъде променено бъдещето на Америка за тяхна сметка.

Междувременно двете политически партии омаловажават, изопачават и експлоатират реалните икономически, социални и образователни проблеми на страната. Този процес започва да генерира нова опасност, опасност от демагогия. Със западането на САЩ религиозни и политически екстремисти започват да експлоатират нарастващата несигурност и недоволство на населението. Засега недоволството се излива главно под формата на протести срещу федералното правителство, данъчната политика и размера на социалните разходи. Понякога обаче се стига и до крайности – отричане на науката от консервативни християни; атаки срещу образованието, ваксинациите и теориите за еволюцията; демонизиране на определени групи хора – имигранти, мюсюлмани, бедни.

Контролирането на всичко това е впечатляваща, макар и абсолютно цинична иновация от страна на американските политици – политическия дуопол. През последните двайсет и пет години лидерите на *двете* политически партии изпипаха до съвършенство системата за удържане на властта и обслужване на новата американска олигархия. Двете партии получават огромни средства под най-различна форма – дарения за кампании, лобиране, пренасочване на високоплатени служители от държавния сектор към частния и обратно, различни видове услуги. Политиците от двете партии се обогатяват и предават интересите на държавата, включително и тези на голяма част от хората, гласували за тях. И въпреки това двете партии все още успяват да мобилизират подкрепа, защото умеят да експлоатират културната поляризация на САЩ. Републиканците плашат консервативно настроените хора със секуларизъм, данъци, аборти, социални помощи, гей бракове, контрол върху притежанието на оръжие и с

ХИЩНИЧЕСКА НАЦИЯ

либералите. Демократите плашат либерално настроените с опасностите от оръжията, със замърсяването на околната среда, глобалното затопляне, забраната на абортите и с консерваторите. Двете партии разиграват пиески, за да подчертаят колко дълбоки са различията помежду им и колко би било опасно „онези“ да дойдат на власт, докато в същото време се продават на финансовия сектор, мощните индустрии и богатшите. Така самият интензитет на споровете за „ценностни различия“ им дава възможност да си сътрудничат, когато замирише на пари.

След финансовата криза от 2008 г. федералните власти субсидираха банките и bankerите с огромни суми, като в същото време разшириха обхвата на наложените от администрацията на Буш данъчни облекчения за богатите. С възстановяването на бонусите им и сектора им като цяло фалшивото смирение на bankerите, които молеха държавата за помощ, вече е забравено. За съжаление същото важи и за факта, че когато банките бяха закъсали и зависими през 2008 и 2009 г., федералното правителство имаше уникалната възможност да ги вземе под контрол – възможност, от която и администрацията на Буш, и тази на Обама не се възползва. Същите тези bankerи сега са основни критици на федералния дефицит и настояват за повече данъчни облекчения с цел засилване на конкуренцията. Те плашат, че всяка по-нататъшна регулация ще задуши „иновацията“, която ги направи богати за сметка на световната икономика.

Но от тях може да се очаква подобно поведение. През последните трийсет години икономическите интереси на горния 1%, който сега контролира богатството на страната, бизнеса и политиката, се разминаха драстично с интересите на останалите американци.

ИКОНОМИКАТА ТИП „ПОКРИВАЛО“

Екосистемите тип „покривало“ са популации от растения и животни, които виреят и обитават по върховете на високите дървета и почти не разчитат на множеството други биосистеми, разположени по-долу. Така те си осигуряват отличен достъп до слънчевата светлина, но, от

друга страна, пречат на слънчевите лъчи да достигнат до организмите по-ниско.

Огромните доходи, натрупани от малобройния свръхелит на върха на пирамидата на богатството, са създали нещо като глобална икономика тип „покривало“, която е скъсала връзките си с държавите и хората, от които е произлязла. На самия връх висшите мениджъри, експертите магьосници и шефовете на големи банки и корпорации спокойно си заработват осемцифрени заплати. Това са хора с по четири-пет имения в различни точки на света, с яhti, самолети, слуги и с много влияние и власт. Те могат да задоволят всяка своя прищявка – като шефа на *Blackstone* Стив Шварцман, който, когато е в отпуск, има навик да си поръчва по въздух доставки на крака от каменен краб за по четиристотин долара.

Икономическият ефект от това неравенство е особено силен сега. Богатството и властта на новия елит на САЩ са едновременно обяснение и причина за много плахото възстановяване от финансовия колапс. Компаниите се въргалат в пачки, а средният американец е с празен портфейл. Производителността на труда се е покачила драстично – с нечуваните 5,4% през 2009 г. Но защо американските компании не започват да наемат работници и защо средната заплата пада?

Част от причините се крият във факта, че образованието и уменията на американското население губят две състезания; първото е с технологичния прогрес, а второто – със способностите на работници от държави с по-нисък стандарт. Тук ключовата променлива е образованието. В ерата на интернет САЩ може да бъде държава с високи доходи и ниска безработица само ако работната сила е по-образована и с по-големи умения от тази в страни като Индия и Китай, където заплатите са доста по-ниски. И наистина, американците с магистърска степен по компютърни науки от „Станфорд“ и Масачузетския университет все още се котират високо. Но повечето американци не могат да се включат във високотехнологичната сфера, защото в образователната система цари хаос. Процентът на завършилите гимназия и колеж е незадоволителен и изостава не само от този в повечето европейски страни, но и в страни като Тайван, Сингапур и Южна Корея.